

POSTANOWIENIE

Dnia 29 września 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z wniosku M.Ż.-P.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w B.
o ustalenie podlegania obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym od 17 lutego
2017 r.,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 29 września 2021 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 7 lipca 2020 r., sygn. akt III AUa [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od organu rentowego na rzecz wnioskodawczyni
kwotę 240 zł (dwieście czterdzieści) tytułem zwrotu kosztów
postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w [...] wyrokiem z dnia 7 lipca 2020 r. oddalił apelację Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. od wyroku Sądu Okręgowego w B. z dnia 13 lutego 2020 r., którym zmieniono zaskarżoną przez odwołującą się M.Ż.-P. decyzję organu rentowego z dnia 30 czerwca 2017 r. i stwierdzono, że odwołująca się jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą podlega obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowemu i wypadkowemu od dnia 17 lutego 2017 r.

W wyrokach Sądów *meriti* przyjęto, że odwołująca się od dnia 11 czerwca 2013 r. rozpoczęła prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej pod nazwą „P. [...]”. Z tego tytułu zgłosiła się do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych oraz dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego. Od dnia 19 lutego 2016 r. do dnia 16 lutego 2017 r. odwołująca się podlegała obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym z tytułu pobierania zasiłku macierzyńskiego, prowadząc nadal zarejestrowaną działalność gospodarczą. Począwszy od dnia 17 lutego 2017 r. odwołująca się korzystała z licznych zwolnień lekarskich. W tym okresie złożone przez klientów zamówienia nr [...] z dnia 28 lutego 2017 r., nr [X.] z dnia 27 marca 2017 r. i nr [Y.] z dnia 5 maja 2017 r. nie zostały ostatecznie przez odwołującą się zrealizowane, ale w okresie zwolnienia lekarskiego z tytułu niezdolności do pracy miała ona uzasadnioną podstawę do niewykonywania działalności gospodarczej, gdyż ewentualne podjęcie przez nią działań związanych z działalnością gospodarczą mogłoby bowiem świadczyć o wykorzystywaniu zwolnienia lekarskiego niezgodnie z jego przeznaczeniem. W tym okresie świadczyła jedynie usługi marketingowe na rzecz M.Ś. oraz utworzyła M.K. witrynę www.

Sąd Apelacyjny zwrócił uwagę, że odwołująca się jako osoba, która przed pobieraniem zasiłku macierzyńskiego, była objęta obowiązkowymi ubezpieczeniami społecznymi z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej, po zakończeniu pobierania zasiłku macierzyńskiego zostaje z mocy prawa objęta obowiązkowymi ubezpieczeniami społecznymi na podstawie art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 423 ze zm., dalej jako ustawa systemowa), o ile prowadzi pozarolniczą działalność gospodarczą. Organ rentowy nie kwestionował prowadzenia przez odwołującą się działalności gospodarczej przed okresem pobierania zasiłku macierzyńskiego, to tym samym nieskuteczne jest kwestionowanie podlegania przez nią ubezpieczeniom społecznym z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej w okresie niezdolności do pracy istniejącej bezpośrednio po zakończeniu pobierania tego zasiłku.

Organ rentowy w całości zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego skargą kasacyjną, domagając się uchylenia zaskarżonego wyroku w całości i przekazania sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania z uwzględnieniem

kosztów postępowania wywołanych skargą kasacyjną, w tym kosztów zastępstwa procesowego, ewentualnie uchylenia zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w całości i orzeczenie co do istoty sprawy poprzez oddalenie odwołania i zasądzenie na rzecz organu rentowego zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.

W skardze kasacyjnej organ rentowy zarzucił naruszenie przepisów prawa materialnego oraz przepisów postępowania mających wpływ na wynik sprawy, a mianowicie: 1) art. 6 ust. 1 pkt 5, art. 8 ust. 6 pkt 1, art. 12 ust. 1, art. 13 pkt 4 ustawy systemowej, przez błędną wykładnię i przyjęcie że w ustalonych okolicznościach sprawy odwołująca się podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej od dnia 17 lutego 2017 r. w sytuacji, gdy od pierwszego dnia po zakończeniu korzystania z zasiłku macierzyńskiego tj. w dniu 17 lutego 2017 r. i dalej, była niezdolna do prowadzenia działalności gospodarczej z powodu choroby, a do ubezpieczeń społecznych zgłosiła się dopiero od dnia 27 marca 2017 r., kiedy przebywała na zwolnieniu lekarskim, w okresie od dnia 17 lutego 2017 do dnia 16 grudnia 2017 r. (data zawieszenia działalności) działalność odwołującej się ograniczyła się do sprzedaży jednej usługi roznoszenia ulotek na rzecz obsługującego ją biura rachunkowego, poniesienia kosztów utrzymania serwera i rejestracji domeny do dnia 13 sierpnia 2017 r., kosztów obsługi przez biuro rachunkowe M. Ś. oraz sporządzenia trzech „zamówień do klienta”, w tym dwóch w okresie zwolnienia lekarskiego, z których żadne nie było powiązane ze sprzedażą i przychodem z tego tytułu; 2) art. 2 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (jednolity tekst: Dz.U. 2017 r., poz. 2168 z późn.zm.), przez jego błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że odwołująca się jako osoba niezdolna do pracy po zakończeniu pobierania zasiłku macierzyńskiego może być uznana za osobę prowadzącą działalność gospodarczą w sytuacji, gdy w okresie od dnia 17 lutego 2017 do dnia 16 grudnia 2017 r. przez 155 dni miała stwierdzoną przez lekarza niezdolność do pracy, a w okresach przerw nie wykazała, że działalność była prowadzona; 3) art. 382 k.p.c. w związku z art. 233 k.p.c., art. 328 § 2 k.p.c. i 391 k.p.c. polegające na wykroczeniu przez Sąd drugiej instancji poza granicę określonej art. 233 k.p.c. zasady swobodnej oceny dowodów i wyprowadzenie z

zebranego materiału dowodowego wniosków sprzecznych z zasadami doświadczenia życiowego, oraz bez wszechstronnego rozważenia zebranego materiału dowodowego oraz przyjęciu jako podstawy własnego orzeczenia ustaleń faktycznych Sądu pierwszej instancji, mimo nie wskazania w uzasadnieniu skarżonego orzeczenia, które elementy stanu faktycznego sprawy potwierdzają ciągły charakter tej działalności, jej zorganizowanie i powtarzalność, podporządkowanie zasadom racjonalnego gospodarowania oraz zarobkowy cel, a przez to przyjęcie, że odwołująca się prowadziła działalność pozarolniczą w rozumieniu art. 2 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania organ rentowy wskazał na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, to jest:

1) „czy podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej osoba wpisana do CEIDG objęta tymi ubezpieczeniami przed nabyciem prawa do zasiłku macierzyńskiego, która następnie, po okresie zasiłku macierzyńskiego nie zgłosiła się do tych ubezpieczeń, nie była gotowa do podjęcia prowadzenia działalności i obiektywnie nie miała możliwości jej wykonywania. W konsekwencji, czy można uznać, że osoba posiadająca formalny wpis w CEIDG podlega z mocy prawa obowiązkowym ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu zawsze wtedy, gdy podlegała tym ubezpieczeniom z tytułu prowadzenia działalności przed rozpoczęciem pobierania zasiłku macierzyńskiego i następnie z tytułu pobierania zasiłku macierzyńskiego, i bez znaczenia pozostaje obiektywny brak możliwości prowadzenia działalności po zakończeniu pobierania zasiłku macierzyńskiego w związku ze stanem zdrowia, nadto połączony z brakiem powtarzalności, zorganizowania, ciągłości i celu zarobkowego. A zatem czy osobę taką można uznać za przedsiębiorcę w rozumieniu art. 2 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. ustawy o swobodzie działalności gospodarczej;”

2) „a w związku z powyższym, czy można uznać za skuteczne, w świetle przepisów art. 6 ust. 1 pkt 5, art. 12 ust. 1, art. 13 pkt 4 ustawy systemowej zgłoszenie do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych i dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej, osoby która w chwili dokonania zgłoszenia do ubezpieczeń jest osobą niezdolną do pracy

w związku z chorobą i nie rozpoczyna jej prowadzenia lecz przystępuje do ubezpieczeń wyłącznie celem uzyskania świadczeń z ubezpieczenia społecznego.”

W odpowiedzi na skargę kasacyjną odwołująca się wniosła o odmowę przyjęcia skargi do rozpoznania oraz zasądzenie na rzecz pełnomocnika z urzędu zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikuje się do przyjęcia jej do merytorycznego rozpoznania. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Nie w każdej zatem sprawie, nawet w takiej, w której rozstrzygnięcie oparte jest na błędnej subsumpcji czy wadliwej wykładni prawa, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Podkreślenia wymaga, że Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie jest jego rolą korygowanie ewentualnych błędów w zakresie stosowania czy wykładni prawa w każdej indywidualnej sprawie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 września 2016 r., V CSK 143/16, LEX nr 2135552; z dnia 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, LEX nr 2069457; z dnia 1 grudnia 2015 r., I PK 71/15, LEX nr 2021944).

W rozpoznawanej sprawie wniosek o przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej został oparty na przesłance występowania w sprawie istotnego

zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.). Nie można jednak uznać, że skarżący wykazał istnienie tej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Gdy idzie o przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., to zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego oraz doktryny „istotność zagadnienia prawnego” konkretyzuje się w tym, że w danej sprawie występuje zagadnienie prawne mające znaczenie dla rozwoju prawa lub znaczenie precedensowe dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Przesłankę występowania w sprawie istotnego zagadnienia prawnego należy w tym kontekście rozumieć zatem jako konieczność uzasadnienia, dlaczego rozpoznanie skargi kasacyjnej będzie służyło rozwojowi prawa. Podkreślić przy tym należy, że przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej nie może być powoływaniem okoliczności istotnych tylko w ocenie samej strony, ale muszą one ściśle nawiązywać do przesłanek określonych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sformułowanie istotnego zagadnienia prawnego w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. powinno zatem przybrać postać porównywalną z formułowaniem zagadnienia prawnego budzącego poważne wątpliwości, o którym stanowi na przykład art. 390 § 1 k.p.c. Chodzi więc o przedstawienie wyraźnych wątpliwości co do określonego przepisu (normy) lub zespołu przepisów (norm), albo szerzej i bardziej ogólnie - wątpliwości co do pewnego uregulowania prawnego (instytucji prawnej). Z przedstawionego przez wnoszącego skargę istotnego zagadnienia prawnego musi jednak wynikać, jaki jest konkretny problem prawny, na czym polegają istotne wątpliwości (na przykład interpretacyjne). Sformułowane zagadnienie winno odwoływać się w sposób generalny i abstrakcyjny do treści przepisu, który nie podlega jednoznacznej wykładni, a którego wyjaśnienie przez Sąd Najwyższy przyczyni się do rozwoju jurysprudencji i prawa pozytywnego. Rolą Sądu Najwyższego, jako najwyższego organu sądowego w Rzeczypospolitej Polskiej, nie jest bowiem działanie w interesie indywidualnym, lecz powszechnym, poprzez ochronę obowiązującego porządku prawnego przed dowolnością orzekania i ujednolicanie praktyki stosowania prawa pozytywnego (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000 nr 7-8, poz. 147; z dnia 16 kwietnia 2008 r., I CZ 11/08, LEX nr 393883).

Przedstawione przez skarżącego zagadnienie nie ma takiego charakteru, bowiem Sąd Najwyższy w swoim orzecznictwie wielokrotnie odnosił się do wskazanego problemu przyjmując, że podleganie ubezpieczeniom społecznym wynika nie z samego formalnego zgłoszenia prowadzenia działalności gospodarczej, lecz z jej rzeczywistego (faktycznego) podjęcia i wykonywania. Sąd Najwyższy niejednokrotnie podkreślał, że obowiązki ubezpieczeń społecznych podlega osoba faktycznie prowadząca działalność gospodarczą (a więc wykonująca tę działalność), a nie osoba jedynie figurująca w ewidencji działalności gospodarczej na podstawie uzyskanego wpisu, która działalności tej nie prowadzi (nie wykonuje; por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 grudnia 2020 r., I UK 431/19, LEX nr 3224751 i powołane tam orzeczenia). W wyroku z dnia 9 czerwca 2021 r., II USKP 62/21 (niepublikowany) Sąd Najwyższy zajmował się także kwestią czy możliwe jest podleganie ubezpieczeniom społecznym po urlopie macierzyńskim, z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej w sytuacji, w której, z uwagi na chorobę, przedsiębiorca nie uczestniczy w obrocie gospodarczym, choć wykonuje działania mogące w przyszłości umożliwić mu to uczestnictwo. W orzeczeniu tym stwierdzono, że fałszywa jest teza, iż w każdym przypadku osoba mająca zarejestrowaną działalność gospodarczą, która po urlopie macierzyńskim jest niezdolna do pracy i nie prowadzi działalności gospodarczej, nie podlega ubezpieczeniom społecznym. Zapatrywanie organu rentowego, że każdy przedsiębiorca, który stanie się niezdolny do pracy przestaje podlegać ubezpieczeniom społecznym pozostaje w opozycji do obowiązujących przepisów, ponieważ czym innym jest niespełnianie „immanentnych cech wymaganych dla uznania danej aktywności za działalność gospodarczą w rozumieniu przepisów ustawy o swobodzie działalności gospodarczej”, a czym innym nierealizowanie tych właściwości (zarobkowego, zorganizowanego i ciągłego charakteru działalności gospodarczej) z uwagi na występującą niezdolność do pracy. Pierwszy czynnik wiąże się z brakiem o właściwości przedmiotowych, drugi polega na „przejściowym” i „okazyjnym” niespełnianiu cech fundamentalnych, które znajduje usprawiedliwienie w aspekcie podmiotowym. Postrzeganie stanu niezdolności do pracy jako przyczyny niepodlegania ubezpieczeniom społecznym w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 5, art. 8 ust. 6 pkt 1, oraz art. 11 ust. 2, art. 12 ust. 1, art. 13 pkt 4

ustawy systemowej jest zatem nieakceptowalne. Wykładnia przepisów musi prowadzić do efektu zapewniającego jej skuteczność (*ut res valeat quam pereat*), a także powinna uwzględniać „otoczenie” badanej regulacji (*argumentum a rubrica*). Skoro prawo wymaga, aby w okresie niezdolności do pracy osoba prowadząca działalność gospodarczą nie wykonywała pracy zarobkowej, pod rygorem utraty prawa do zasiłku (co *a contrario* oznacza, że zasiłek jej przysługuje, jako ubezpieczonej, mimo niewykonywania działalności), to jasne jest, że brak aktywności samoistnie nie może uzasadniać niepodlegania ubezpieczeniom społecznym. Tym samym prowadzenie działalności przez osobę niezdolną do pracy weryfikowane jest nie przez jej czyny, ale przez rzeczywisty zamiar powrotu do działalności po ustąpieniu przeszkody. Nie można także pominąć, że skarżący nie zakwestionował prowadzenia działalności gospodarczej przez odwołującą się w czasie pobierania zasiłku macierzyńskiego. Natomiast w wyroku z dnia 23 września 2020 r., II UK 11/19 (LEX nr 3224677), Sąd Najwyższy również zwrócił uwagę, że nie ma regulacji prawnej, iż niezdolność do pracy, a tym bardziej długotrwała, osoby prowadzącej jednoosobową działalność gospodarczą jest równoznaczna z jej zaprzestaniem w prawnym rozumieniu, które ma na uwadze art. 13 pkt 4 ustawy systemowej w związku z art. 2 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej. Chodzi bowiem o trwałe zaprzestanie działalności gospodarczej a nie tylko o temporalne ograniczenie działalności z powodu niezdolności do pracy lub ze względu na gorszy stan zdrowia.

Ponadto podkreślenia wymaga, że sposób sformułowania i uzasadnienia przez skarżącego zagadnienia prawnego wskazuje, iż nie jest to zagadnienie prawne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., lecz jest to w istocie pytanie o prawidłowość dokonania przez Sąd Apelacyjny subsumcji ustalonego w sprawie stanu faktycznego do określonych norm prawnych.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, orzekając o kosztach postępowania kasacyjnego należnego odwołującej się reprezentowanej przez pełnomocnika z urzędu stosownie do art. 98 § 1 k.p.c. w związku z art. 122 k.p.c. oraz § 10 ust. 4 pkt 2 w związku z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22

października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 r., poz. 1800 ze zm.).

a.s.